

Een schetsplan voor een "woonbos" in een landschappelijk te ontwikkelen zône nabij Hoogezand-Sappemeer

A. Veenstra

provinciaal medewerker Landschapsbouw Staatsbosbeheer, Groningen

Inleiding

In het herinrichtingsgebied Oost-Groningen en de Gronings-Drentse Veenkoloniën zijn enige gebieden aangegeven, waarvoor een landschappelijke ontwikkeling gewenst wordt geacht. Deze gebieden zijn vooral gesitueerd bij de grotere woonkernen, omdat deze woonkernen voornamelijk liggen temidden van vrij uniforme landbouwstreken met weinig natuur- en landschapsschoon. Door het landschappelijk tot ontwikkeling brengen van deze zones zal het leefmilieu van deze woonkernen aanzienlijk kunnen worden verbeterd.

In het kader van de bosbouwstudiedag is een groenelement, gesitueerd binnen een van deze landschappelijk te ontwikkelen zones, nader uitgewerkt. Daartoe is gekozen voor een zgn. "woonbos" in de landschappelijk te ontwikkelen zone ten zuiden van Hoogezand-Sappemeer.

Omschrijving van de landschappelijk te ontwikkelen zone

a *bestaande toestand*

Het landschappelijk te ontwikkelen gebied strekt zich uit van het Zuidlaardermeer tot het Winschoterdiep ten oosten van Sappemeer in een zone direct ten zuiden van Hoogezand-Sappemeer. De zone is ongeveer 9 km lang en maximaal 2,5 km breed en beslaat een oppervlakte van globaal 1600 ha. Ruimtelijk wordt de zone vooral gekenmerkt door de bebouwing van Hoogezand-Sappemeer en de lintbebouwing van Kropswolde, Kielwindeweer, Kalkwijk, Borgercompagnie en Tripscompagnie en landschappelijk door een veenkoloniale structuur welke hier in zijn oudste vorm voorkomt. Bijna 350 jaar geleden werd met de veenontginning hier een aanvang gemaakt. In deze oude veenontginningen bleef veel vast veen zitten. Bovendien vond er weinig egalitatie van zandkoppen plaats, waardoor plaatselijk nog enig reliëf wordt aangetroffen. De sporadisch aanwezige beplanting bestaat geheel uit loofhout, waarbij de inlandse eik domineert.

b *te treffen voorzieningen*

Is er bij de landschappelijke structuurschets voor het gehele herinrichtingsgebied naar gestreefd de bestaande landschappelijke en cultuurhistorische gegevens als uitgangspunt te nemen, dan is het begrijpelijk dat in de plan-onderdelen deze gedachtengang is voortgezet. Voor de veenkoloniën betekent dit dat de bestaande strakke structuur van kanalen, bewoningslijnen en kavelvormen zoveel mogelijk is gehandhaafd en in de ontworpen beplantingen tot uitdrukking gebracht.

In dit plan-onderdeel komt tevens tot uitdrukking - zie ook inleiding - dat er een duidelijke integratie tussen wonen en groen tot stand moet komen. Hiertoe zijn enkele groenelementen in het toekomstig stedelijk gebied gesitueerd. Deze integratie mondt uit in een "recreatief centrum" ten zuidoosten van de bebouwing, zodat men naast het dagelijks "gebruiksgroen" ook recreatieve mogelijkheden op vrij korte afstand bij de hand heeft.

Een mogelijk zandwinningsproject verhoogt het extensieve recreatieve gebruik.

Het oostelijk gedeelte van het plan is bedoeld als recreatief uitloopgebied voor de bevolking, terwijl het tevens een landschappelijke overgang vormt tussen het veenkoloniaal agrarisch gebied en de woonkernen.

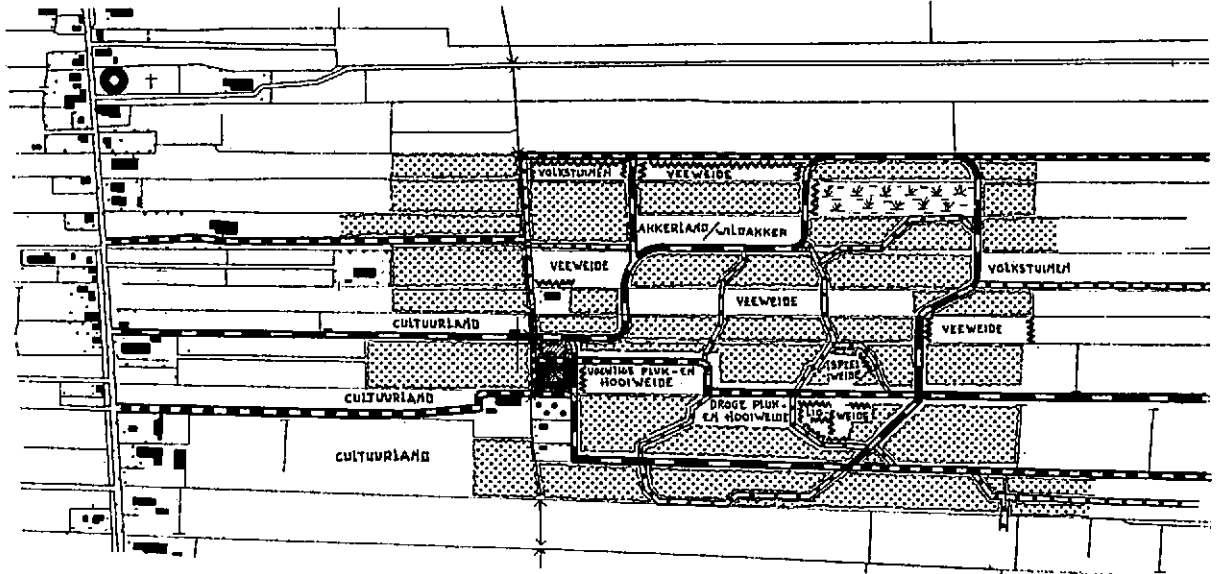
Er is dus gekozen voor een geleidelijke overgang van het agrarisch naar het stedelijk gebied. De opzet van de beplanting is zodanig gekozen, dat het een versterking van de veenkoloniale structuur betekent, waarbij de open ruimte echter is verkleind door bosclementjes en boomrijen. Wil men het optimaal agrarisch gebied toch blijven benutten, dan zal men zich buiten deze zone moeten begeven.

De te ontwikkelen natuurgebieden zijn gesitueerd nabij de bestaande natuurterreinen van het Zuidlaardermeer.

Zoals uit de kaart en het vorenstaande blijkt zijn er aanzienlijke verschillen in grootte en functie van de ontworpen beplantingselementen. Een van deze groenelementen is nader uitgewerkt en wordt hierna besproken.

Dit ontwerp is gesitueerd in de NW zijde van de landschappelijk te ontwikkelen zone. T.z.t. zal dit bos

ONTWERP "WOONBOS" HOOGEZAND

	MOERSTERREIN
	ONTWORPEN BOS
	ONTWORPEN BOMEN
	ONTWORPEN HOUTWAL
	PICKNICKPLAATS
	PARKEERTERREIN
	ONTWORPEN HOOFDONTSLUITINGS PAD
	ONTWORPEN SECUNDAIR PAD
	BESTAAND TE HANDHAVEN PAD
	BESTAAND TE HANDHAVEN WATERLOOP
	BESTAANDE BEBOUWING

schaal 1:10000

aan alle zijden door bebouwing omgeven zijn. Alleen aan de ZW zijde is aan verdere bebouwing gedacht.

Groenelement in het stedelijk gebied

Doelstelling

De (stedelijke) mens in zijn directe omgeving in contact te brengen met een min of meer natuurlijk milieu, waarin hem voldoende ontspanningsmogelijkheden worden geboden.

Daarnaast moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

a het gebied moet van zodanige omvang zijn dat het de druk van de bevolking kan doorstaan

- b De opzet van het geheel moet aansluiten bij het omringende landschap (eigen identiteit)
- c Er moet voldoende afwisseling zijn, zowel in beleving als in gebruik
- d De aanleg en het beheer mogen niet te duur zijn.

Uitwerking

ad a De oppervlakte bedraagt ongeveer 40 ha, waarvan ongeveer 25 ha bos en ongeveer 15 ha open ruimte. Verwacht mag worden dat deze oppervlakte voldoende zal zijn om de recreatiedruk te weerstaan. Er wordt daarbij aangenomen dat ca. 7500 inwoners (grenzend aan het bosgebied) hiervan gebruik zullen maken.

Fraaie populierenbeplanting, weg Gasselte-Gasselter Nijveen.

ad b De eigen identiteit van dit bos wordt verkregen door:

- 1 de bestaande kavelstructuur zoveel mogelijk in het plan in te passen
- 2 vele bestaande paden in het padenbeloop op te nemen
- 3 ook de ontworpen paden zoveel mogelijk bij deze kavelstructuur aan te passen
- 4 overwegend die houtsoorten te kiezen die in dit gebied worden aangetroffen

ad c 1 door de afwisseling van bos-open ruimte zal eentonigheid worden vermeden

- 2 door bij de houtsoortenkeuze gebruik te maken van de nuances in bodemgesteldheid (hoogteverschillen - grondsoorten) zal de nodige diversiteit in het bosbeeld kunnen ontstaan.
- 3 door de functie van de open ruimten zal ook in het gebruik de nodige afwisseling gevonden kunnen worden (tuinieren, fietsen, spelen, wandelen, observeren, luieren).

ad d 1 de kosten worden gedrukt door de aan-

leg van onverharde paden (de bodemgesteldheid laat dit toe).

2 de open ruimte zodanig bestemmen, dat het beheer eenvoudig kan zijn (volkstuinten, agrarisch en semi-agrarisch beheer)

3 bestaande bebouwing handhaven

4 de in het stedelijk groen vaak aanwezige duurdere houtsoorten weg te laten en te kiezen voor overwegend inheemse - weinig zorg vragende - houtsoorten.

Op enkele aspecten zal hierna nog nader worden ingegaan.

Houtsoortenkeuze en menging

Zoals reeds eerder werd opgemerkt, wordt overwegend gedacht aan het gebruik van ter plaatse thuishorende houtsoorten. De bodem bestaat overwegend uit goede veenkoloniale zandgronden met een drooglegging variërend van 0.50 m tot 1.75 m.

Als hoofdhoutsoort is gekozen voor de inlandse eik. Daarnaast zal enig gebruik gemaakt kunnen worden van populier, els, berk en eventueel douglas en sitka. Deze laatste vooral om in het bosbeeld ook in de winter enige variatie aan te brengen.

De ontwerper stelt zich voor, daar waar inlandse eik als hoofdhoutsoort wordt gebruikt, deze overwegend individueel te mengen. Afhankelijk van kleine verschillen in hoogteligging en grondsoort kunnen de vulhoutsoorten variëren. De hoofdhoutsoort dient te worden gebruikt in een percentage van 70-80%. Als vulhout kan worden gebruikt berk, lijsterbes, vuilboom, oorwilg, els, hazelaar, esp. Plaatselijk zullen langs de randen alsmede in de ontworpen wallen bloeiende en besdragende soorten als meidoorn, Gelderse roos, hondsroos en dergelijke kunnen worden gebruikt.

Daar waar berk en els als hoofdhoutsoort worden gebruikt, dient vulhout achterwege te blijven.

Open ruimten

Deze ruimten zijn ter afwisseling van het opgaande bos verspreid over het gebied gesitueerd. Daarbij is zoveel mogelijk rekening gehouden met de bodemgesteldheid en hoogteligging. Daar waar deze aanzienlijk afwijken van het gemiddelde, zijn hierop afgestemde bestemmingen aangegeven. Zo zijn de speel- en ligweiden op de hoogste plaats gesitueerd en aansluitend daaraan een tweetal plukweiden, daarbij gebruikmakend van de aflopende hoogteligging. Gehoopt wordt, dat bij een juist beheer van deze plukweiden de in deze omgeving in slootranden en dergelijke nog voorkomende soorten als dop- en struikheide, bosbes, knautia, hemelsleutel e.a. weer terugkomen.

De "agrarisch" bestemde gronden hebben naast hun functie als afwisselingselement naast het bos

ook een opvoedende waarde, waar de stedeling in contact kan komen met dieren en kan leren hoe gewassen als tarwe, rogge en aardappelen er uitzien en het telen van eigen groente zelf ter hand kan nemen in een volkstuin. Het nevenvoordeel is, dat deze gronden goedkoop kunnen worden

beheerd.

Resumerend kan worden gesteld, dat verwacht wordt, dat een op deze wijze opgesteld bebossingsplan snel een functie kan vervullen voor de thans steeds meer van de natuur vervreemdende mens uit de stedelijke sfeer.

Sortimentskeuze in het woonbos nabij Hoogezand-Sappemeer

Sortiment I hoog — minder voedselrijk

30 % inlandse eik
5 % zachte berk
2½% lijsterbes
5 % vuilboom
5 % oorwilg
2½% ratelpopulier

plantafstand 1 x 1,5
gemengd

sortiment I a
100% zachte berk
1 x 1½

Sortiment II hoog — voedselrijker

70 % inlandse eik
10 % zwarte els
2½% iep
5 % hazelaar
5 % vuilboom
2½% lijsterbes

plantafstand 1 x 1,5
volledig gemengd

sortiment II a
100% douglas 2 x 2 m, met schermen
van zwarte els 1 x 1 m

Sortiment III laag — voedselrijker

70 % inlandse eik
7½% zwarte els
5 % es
5 % schietwilg
5 % meidoorn
2½% Europese vogelkers
5 % vuilboom

plantafstand 1 x 1,5
volledig gemengd

sortiment III a
100% sitka 2 x 2 m

Sortiment IV laag — minder voedselrijk

populier (*P. nigra?*) 1-j.
bewortelde stek 4 x 4 met 2 rijen zwarte els ertussen

sortiment IV a
100% zwarte els 1 x 1½ m

Sortiment V houtwallen

60 % inlandse eik
10 % meidoorn
10 % sleedoorn
10 % hazelaar
5 % hondsroos
5 % Gelderse roos

plantafstand 1 x 1 m